

Araştırma Makalesi

Cesaret ve Bileşenlerinin Keşfine İlişkin Nitel Bir Araştırma: Eski Bir Erdemin Yeniden Keşfi

A Explanatory Qualitative Research on The Discovery of Courage and Its Components: A Rediscovery of An Old Virtue

İbrahim Sani Mert^a

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler:
Cesaret, Cesaret tanımı,
Cesaretin bileşenleri,
Kahramanlık,
MAXQDA.

Tarihler :
Geliş 29 Nisan 2020
Kabul 9 Ağustos 2020

ÖZ

Cesaret, tarih boyunca felsefecilerin ilgisini çeken bir kavram olmuştur. Sadece felsefede değil, sosyal bilimlerin nispeten her alanında cesaretle ilgili bir yoruma rastlamak mümkündür. Bu derece ilgi duyulan bir konu olmasına rağmen, halen cesaretin ne anlama geldiği tartışılan bir konudur. Yabancı literatürde, cesarete giderek artan bir ilgi duyulmasına rağmen, yerli literatürde cesaretin hak ettiği ilgiyi görmediği gözlemlenmektedir. Yapılan bu çalışmada, cesaretin ne olduğuna, nasıl tanımlanacağına dair keşfedici nitel bir araştırma yapılarak, toplumumuzdaki cesaret anlayışı, tanımlaması ve dolayısıyla cesaretin bileşenleri keşfedilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, 106 kişiden cesaret tanımları alınmış ve bu tanımlar MAXQDA 2020 nitel araştırma programı ile analiz edilerek cesaret tanımındaki bileşenler önem sırasıyla; risk, korku, güç, bilinç, gerekeni yapmak, karar vermek, hedef, zor koşullar, ahlak, cömertlik ve seçim olarak tespit edilmiştir.

ARTICLE INFO

Keywords:
Courage,
Definition of Courage,
Components of Courage,
Heroism,
MAXQDA.

Article history:
Received 29 April 2020
Accepted 9 August 2020

ABSTRACT

Courage has been an interested topic by philosophers throughout history. It can be faced with a different kind of an interpretation about courage not only in the philosophy but also in all the other areas of social sciences. Although courage has been a topic of great interest, what it means is still a topic of discussion. Although there is a growing body of interest in foreign literature, it is seen that courage does not receive the deserved attention in the domestic literature. In this study, by following an exploratory qualitative research method, it is tried to detect what courage is as well as what the dimensions of courage are. In this context, definitions of courage were taken from 106 attendances, and analyzed with the MAXQDA 2020 qualitative research program. The dimensions of the courage are determined as; risk, fear, power, consciousness, doing what is necessary, decision, aim, tough conditions, morality, generosity and choice, respectively

^a Prof. Dr., Antalya Bilim Üniversitesi, İİSB Fakültesi İşletme Bölümü, Antalya, Türkiye, sanimert@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2850-1865

1. GİRİŞ

Cesaret, tarih boyunca popülerliğini yitirmeyen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Sadece felsefecilerin değil, sosyal bilimlerin hemen hemen her alanında cesaretle ilgili çalışmaya rastlamak mümkündür. Bu disiplinlerde cesaretin bir duygu, davranış, erdem, düşünme şekli vb. farklı kategorilerde incelendiği görülmektedir (Pury & Starkey, 2010). Bu nedenle, cesaret ile ilgili bazı çalışmalar disiplinler arası çalışmalar şeklinde ortaya çıkmakta ve cesaret üzerinde bir alanda yapılan araştırmaya ait bulgular, sosyal bilimlerin farklı alanlarında da kullanılmaktadır.

Cesaretin bir erdem olarak kabul edilmesinin ötesinde, en önde gelen erdem olarak görülmesi, ön plana çıkmıştır. Çünkü, cesaret diğer erdemlerin koruyucusu, adeta ön şartı olarak kabul edilmektedir (Rorty, 1986). Eğer bir kişinin cesareti yok ise, o kimsenin dürüstlüğü, güvenilir olması, yalan söylememesi, cömert olması vb. pek mümkün değildir.

Cesaret; özenilen, insanların kendilerine yakıştırdığı bir erdemdir. Cesaret, hiçbir insanın kendinde az bulunduğunu iddia edeceği bir erdem değildir. Dolayısıyla, cesaret ve kahramanlık hiçbir zaman modası geçmeyecek bir erdemdir (Foster, 1898). Ayrıca, cesaret Sokrates'ten bu yana, sadece savaş alanlarında ve zor koşullarda ihtiyaç duyulan bir erdem olarak görülmüştür. Cesaret, günlük yaşamın her safhasında gözlemlenebilen ve ihtiyaç duyulan bir erdem olarak vurgulanmıştır. Cesaret, insanlar tarafından gösterilmek istenen bir erdemdir, çünkü toplum tarafından cesaret gösterenlere karşı bir imrenme eğilimi vardır. Sadece en önde savaşan bir askerin cesaretine karşı değil, günlük yaşamda da cesarete karşı bir özenme, beğenme söz konusudur (Kramer & Zinbarg, 2019).

Bu derece ilgi duyulan bir erdem olmasına rağmen, halen cesaretin ne demek olduğu tartışılan bir konudur. Sokrates, cesareti tanımlayamadığını itiraf etmiştir. Günümüzde de, cesaret üzerine çalışma yapan araştırmacılar tarafından, cesaretin tanımlanma güçlüğü devam etmektedir (Roochnik, 2015; Yonezawa, 2012).

Son yıllarda yabancı literatürde, giderek artan bir önemle, cesaret konusunun ele alındığı (Genevra, Santilli & Camussi, 2019; Kramer & Zinbarg, 2019), ancak yerli literatürde cesaret araştırmaları konusunda önemli bir boşluk olduğu görülmektedir (Mert & Aydemir, 2019). Cesaretin yeterince araştırılmamasına bir neden olarak, açık ve özül

bir tanımlamasının yapılamaması (Woodard & Pury, 2007), dolayısıyla da ölçülebilmesindeki zorluktur (Howard & Alipour, 2014).

Cesaret üzerine yerli yazında yapılan çalışmaların (Örn., Mert, 2007; Mert, 2010) nispeten az sayıda olduğu görülmektedir. Son yıllarda, cesaretin milli tarihsel köklerine inilerek keşfedilmesine ve toplumsal boyutta daha iyi anlaşılmasına yönelik bazı çalışmalara rastlanırsa da (Örn., Aydemir & Mert, 2018; Mert & Aydemir, 2019) bunların sayıca oldukça kısıtlı olduğu ortadadır.

Ahlakla yakından ilişkilendirilen cesaretin ahlaki niteliği, cesaretin ontolojik olarak ele alınmasını gerektirmektedir (Tillich, 2019). Bu nedenle, daha iyi anlaşılması için, cesaretin günlük yaşamda kendini şekillendirdiği davranış boyutu ile ilişkilendirilerek, toplum içerisinde nasıl algılandığının, hangi tutum ve davranışlarla açıklandığının incelenmesine ihtiyaç vardır. Bu ise, ilk olarak cesaretin ne olduğuna dair toplumsal düşüncenin sistematik bir şekilde ele alınarak, mevcut durumun keşfedilmesi ihtiyacına işaret eder.

Bu kapsamda, yapılan bu çalışmada, cesaretin tanımlanmasına, daha net bir ifadeyle, cesaretin bileşenlerinin tespit edilmesine ilişkin bir araştırma yapılmıştır. Çalışmanın bundan sonraki bölümünde, cesaret konusunun tarihsel süreç içerisinde günümüze kadar kısaca incelendiği cesaret literatürüne yer verilmiştir. Müteakiben, verilerin toplanması, analizi ve yorumuna değinilmiştir. Sonuç ve tartışma kısmında, araştırma bulguları yabancı literatürdeki çalışmalarla kıyaslanarak bundan sonra yapılacak çalışmalara bazı öneriler sunulmuştur.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Cesaretin hak ettiği değerin anlaşılması, elbette tarihsel süreçte cesaret üzerine yapılan tartışmalara değinilmeden yapılamaz. Cesaret konusunda Sokrates'in öğretilerini bir başlangıç olarak kabul etsek de, bu yanlıştır. Ondan öncede cesaret, düşünürlerin ilgilenip sahip çıktığı temel konular arasındadır (Jiang, 2012).

Sokrates'ten önceki eski Yunan düşünürlerinin cesarete ilişkin düşünceleri iki geleneksel akımda toplanabilir. Birincisi, cesaretin askeri konsepti; bu yaklaşım aristokrat savaşçılara rol tanımlayan erdemlerden kaynaklanmaktadır. Bunların en önemli temsilcileri Achilles, Diomedes ve Hector şeklinde belirtilmiştir. Daha sonra Yunan toplumu ve savaşta kullanılan taktikler değişmiş, cesaret daha çok sıradan askerlerin, yani halktan askerlerin

savaşta ki dirayeti, istekliliği ile özleştirilmiştir. Burada özellikle ön plana çıkarılan, cesaretin olmaması durumunda şeref yoksunluğu ve utanç duyulan bir yaklaşımdır. Bu ikinci yaklaşım, temelinde özgürlükleri için savaşan Yunanlılara işaret etmektedir. Daha az bilinen fakat klasik Yunan uygarlığının bahse konu bu cesaret konsepti, sabır ve dirayet temeline dayanır. Burada cesaret, dirayetin cesareti veya sabrın cesareti olarak ele alınmış ve sadece düşman karşısında değil, hayatta genel talihsizlikler ve yanlışlıklar karşısında da direnmeyi, ayakta durmayı işaret etmiştir. Buna göre, temel bir erdem olarak cesaret, insan varlığının koruyucusudur. Böylece cesaret, sıradan bir savaşçı cesareti olmanın ötesinde, kalbin ve varoluşun merkezi durumuna gelmiştir (Schmid, 1985).

Cesaret, tarihteki ilk düşünürlerden itibaren o kadar çok ön plana çıkarılan bir erdem olmuştur ki, diğer erdemlerle kıyaslanmayacak şekilde ön sırada geldiği iddia edilmiştir (Tillich, 2019). Hatta, cesaretin tek başına diğer bütün erdemleri kapsayarak, sadece cesaret göstermenin yeterli olacağı dahi savunulmuştur (Stark, 2002). Örneğin Plato, cesaret olmadan diğer erdemlerin hayata geçemeyeceğini belirtmiştir (Rorty, 1986).

Cesaret üzerine ilk yazılanlara bakıldığında Aristo'nun cesareti, korkaklıkla pervasızlık arasında bir denge olarak görmesi ön plandadır. Bu denge, korkunun kontrol altına alınarak cesaret gösterilmesini, korkusuzluğun ise aptalca bir durum olduğunu vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, bugünkü bilimsel literatürde de önemli ölçüde desteklenmektedir (Kramer & Zinnar, 2019).

Cesaret hakkındaki ilk somut tespitleri sadece Sokrates ve Aristo'ya bağlamak yanlış olacaktır. Cesaret konusunda Konfüçyus da söz sahibidir. Hatta hem yaşadığı dönem itibarıyla onlardan önce bu konuya değinmiş, hem de Sokrates ve Aristo'dan daha kapsamlı, kendini geliştirmeyi de içeren ve çağdaş yaşama daha uygun bir cesaret incelemesi yapmıştır. Bu kapsamda ön plana çıkan, Konfüçyus'un oldukça yerinde ve detaylı olarak tanımladığı sahte cesaret türlerini, gerçek cesaretten ayıran tespittir. Gerçek cesareti sahte cesareten ayıran aşağıdaki bu beş unsura, günümüze de kolayca uyarlanabilecek olması açısından, cesaret yanılsamalarına değinmekte fayda vardır. Konfüçyus beş sahte cesaret türünden bahseder (Jiang, 2012):

- **Şeref Cesareti:** Bu durumda birey, tehlikeye şeref kazanmak için veya şerefsiz damgası yememek için atılır, cesaret gösterir. Ayrıca, korkak olarak görülme utancından ve yadırganmaktan kurtulmak amacıyla riske girer ve tehlikeye atılır.

Bireyin bir cezadan, kınanmaktan kurtulmak için de şeref cesareti göstermesi mümkündür. Dolayısıyla, şeref cesareti, soylu veya ahlaki bir amaç için gösterilen bir cesaret değildir.

- **Yetenek Cesareti:** İçinde bulunulan ve tehlike içeren durumda birey, sahip olduğu uzmanlık, yetenek, ustalık vb. den dolayı, karşılaştığı riski veya tehlikeyi, kendine zarar vermeyecek şekilde giderebilir. Diğer bir ifade ile, kişi karşılaştığı tehlikedeki riski oldukça azaltabilir veya yok edebilir. Birey sahip olduğu yeteneğin dolaylı, bu yeteneğe sahip olmayanlarla kıyaslandığında, gerçek bir risk almaz. Bu nedenle gösterdiği cesaret eksik bir cesarettir.

- **Duygu Cesareti:** Kişinin karşılaştığı bir durumda, bencilliğe yönelik baskın duygularıyla hareket ederek, duygularını muhakemesine tercih etmesi, duygu odaklı hareket etmesidir. Birey tehlikeye karşı koyar veya girer, çünkü, sevgi, öfke, hırs tutkusundan dolayı gözü kara davranır. Aşık birisinin cesareti buna örnektir. Ayrıca Konfüçyus'a göre çocuk ve hayvanlarda bu tür cesaret yüksektir.

- **Umut Cesareti:** Birey tehlikede olduğuna tam olarak inanmaz veya tehlikeyi görse dahi, kendine kötü bir şey olmayacağını düşünür. Başarılı olacağına veya tehlikenin kendisine zarar vermeyeceğine dair yüksek bir inanca sahiptir. Umudunu kaybederse, bir anda değişir ve yapması gerekeni önemsemez ve yapmaz.

- **Cahil Cesareti:** Kişi bir tehlike karşısında, muhakeme yetersizliğinden dolayı, içinde bulunduğu durumu iyi analiz edemez ve tehlike içinde olmadığını düşünür. Çünkü tecrübesiz ve cahildir. Ancak, gerçek anlamda cesarete sahip olmadığından, tehlikeyi hissederse kaçır.

Ancak, bazı düşünürler tarafından, cesaretin diğer erdemlerle kıyaslandığında, daha önemli ve onların üzerinde bir erdem olarak kabul görüp görmediği, hem tarih boyunca (Tillich, 2019) hem de günümüz araştırmalarında (Örn., Stark, 2002) sorgulanmıştır. Biraz daha ileri bile gidilerek, cesaretin bir erdem olup olmadığı dahi sorgulanmıştır. Örneğin Rorty'ye (1986) göre, cesaret kendi başına tehlikelidir. Klasik anlamda korkuyla baş etme, engelleri aşma, zor ve tehlikeli durumlarla baş etme şeklinde tanımlansa da, cesaretin bir erdem olması sorgulanır niteliktedir. Örneğin, adaletle benzemeksizin klasik anlamda cesaret yaklaşımı, neyin yapılacağını belirlemez, sadece yapılmaya değer olunana odaklanır. Bu yönüyle cesaret, sadece diğer erdemleri göstermede bir araçtır, kendi başına bir amaç olarak kabul edilmemelidir. Bu nedenle, Rorty'ye (1986) göre cesaretin erdemsel

hakimiyeti şeklindeki yaklaşım şüpheyle karşılanmalıdır.

Cesaret üzerine tarihsel süreçte bir çok düşünür söz söylemiştir. Bunların hepsine bu çalışmada yer vermek mümkün değildir. Ancak, konu cesaret olunca son olarak, günümüze yakın ve çok etkili bir isim olan Paul Tillich'in cesaret çözümlemesine değinilmeden geçilemez. Varoluşçu felsefeci ve teolog Paul Tillich "Olmak Cesareti" adlı kitabında, teolojik, sosyolojik ve felsefi meselelerin buluşma noktasındaki bir kavram olduğu için "cesareti" seçtiğini, insan olmanın temeline ve analizine inilmesi açısından cesaretin en önde gelen, kaçınılmaz bir kavram olduğunu vurgulamıştır. Cesareti varolma ile ilişkilendiren Tillich "cesaret var olmanın ne olduğunu, var olmak ise cesaretin ne olduğunu gösterebilir" demektedir (Tillich, 2019). Cesarete bir varlığı sürdürme, varlığa değer verme dürtüsü vardır (Mert, 2010).

Günümüz araştırmalarında farklı disiplinlerde ele alınan cesaretin özellikle psikoloji alanında pozitif psikolojiye konu olduğu görülmektedir. Son 15 yılda pozitif psikolojinin katkılarıyla, cesaret çalışmalarında (Örn., Brendtro, Brokenleg & Van Bockern, 2005; Maddi, 2006), Sokrates'ten bu yana miras alınan klasik cesaret anlayışında bir değişme söz konusudur. Ancak, bu çalışmalarda cesaretin günlük hayattaki etkisi belirtilse de (Ginevra vd., 2019), eski klasik yaklaşımlarda da, cesaretin sadece savaş alanlarındaki fiziki cesareti içermediği, günlük hayata yayıldığı vurgulanmıştır.

Tarihsel süreçte daha çok bir kişilik özelliği olarak ele alınan cesaret, son zamanlarda bir davranış ve eylem şekli olarak ele alınmaya başlanmıştır (Ginevra vd., 2019). Cesaret, tehlike ve krizlerle başa çıkmada, koruyucu bir psikolojik kaynak olarak düşünülmemektedir. Cesaret, geleceğin getireceği endişelerle başadabilmek, geleceğe yönelik etkili kariyer ve eğitim seçimleri yapabilmek için kullanılan psikolojik bir kaynaktır. Cesareti, bireyin haklarını korur, destekler ve sesinin duyulmasını sağlar, bireyin stresli durumlarla baş edebilmesinde önemli bir rol oynar (Watson, 2003).

Pozitif psikoloji alanındaki çalışmalarla ivme kazanan cesaret, "zararlı alışkanlıklar ve mantıksız endişelere karşı koyma gücüne odaklanabilmek" (Lopez, O'Byrne & Petersen, 2003) şeklinde tanımlanmaktadır. Bu yönüyle cesaret psikolojik bir kasa benzetilmiş, günlük yaşamın her aşamasında ortaya çıkabileceği değerlendirilmiştir. Pozitif psikoloji yaklaşımı ile cesaret, bir kişilik özelliği, zihinsel sorunlar için bir tampon, psikoterapinin başlıca ulaşmak istediği bir sonuç olarak görülmektedir (Maddi, 2006; Lopez vd., 2003).

Cesaret söz konusu olduğunda ilk akla gelen kavram korkudur. Korku ve cesaret ilişkisinde, özellikle korkunun cesur davranışta olmazsa olmaz rolünü belirlemeye yönelik araştırmalar (Örn., Rachman, 1984; Rachman, 1976; Cox, Rachman, Hallam & O'Connor, 1983) ön plana çıkmaktadır. Rachman (1984), fiziksel cesaretin korkuyla karşılaşıldığındaki tepki olduğunu, bazı kimselerin diğerlerine göre tehlike ile daha iyi baş edebildiğini görmüştür. Araştırmacı, cesaretin doğası üzerine, paraşütçü hava indirme komandolar, madalyalı askerler, bomba imha timi elemanları ile görüşmeler yaparak; korkuyu hissetmenin, cesur davranış açısından önemini ve cesaretin ortaya çıkabilmesi için bir ön şart olup olmadığını açıklamaya çalışmıştır. Cesur kimselerin sebatkar, azimli olduklarını ve psikolojik olarak daha hızlı toparlanabildiklerini tespit etmiştir. Bu davranışların sadece yukarıda belirtilen özel durumlara veya meslek gruplarına özgü olmadığını, toplumda her durum ve zamanda ortaya çıkabileceğini de belirtmiştir (Rachman, 1984).

Cesaretle ilgili bazı çalışmalarında, farklı cesaret türlerine rastlanmaktadır. Ancak, cesaretin bir bütün olduğu, bir alandaki veya türdeki cesaretin, diğer bir alana da yansyacağını kabul etmek yerinde olacaktır. Nitekim Sokrates bile cesarete bu şekilde yaklaşmış ve cesaretin fiziksel olduğu kadar ahlaksal da olduğunu vurgulamıştır (Mert, 2007). Ancak günümüzde ahlaki cesaret bazı araştırmalarda (Örn., Gallagher, 2010; Sekerka & Bagozzi, 2007; Kidder, 2005) kullanılan baskın bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Pianalto (2012) yaptığı çalışmada, ahlaki cesaretin, başkalarını ahlaki bir süje olarak görüp, onlara karşı olan ahlaki sorumlulukları ile yüzleşme gerekliliğini içerdiğini belirtmektedir. Başkalarını ahlaki süje olarak görmeyen bir yaklaşımda bireyin, bir taraftan "ahlaki korkaklığa", diğer taraftan "ahlaki fanatizme" varma riskiyle karşı karşıya kaldığını vurgulamaktadır. Cesur bir kimse fiziksel cesaret sergileyebilir, yani ölüm veya çok ciddi bir fiziksel zarar karşısında olması gerekeni, yapılması gerekeni yapabilir. Ancak, her fiziksel cesaret aynı zamanda ahlaki bir cesaret olmayabilir, fiziksel cesaret, ahlaki olmayan bir durumda da söz konusu olabilir. Bir kahraman cesurdur, fakat bu onun ahlaki cesarete sahip olduğu anlamına gelmeyebilir. Diğer yandan, ahlaki cesaret bazen cezalandırma riskini içerse de, her ahlaki davranışın, toplumsal reddedilme riski taşımadığı ortadadır. Örneğin hızla gelmekte olan bir aracın çarpacağı bir çocuğu kurtarmayan bir kimsenin, toplumsal reddedilme riski taşıyabileceği gibi (Pianalto, 2012).

Sokrates "Aklın başlangıcı terimlerin tanımlanmasıdır." der (Kreeft, 2007). Ancak, konu

cesaret olunca Laches diyalogunda Sokrates'in de belirttiği gibi cesaret tanımlanamamıştır. Laches'te Sokrates 'Cesaret nedir?' sorusunu araştırır ve zamanın iki ünlü generali olan Laches ve Nicias'ın, cesaretin ne olduğu hakkındaki bilgilerinin eksikliğini ortaya çıkartır. Ancak, Sokrates bu diyalogun sonunda cesaretin ne olduğunu keşfedemediklerini söyler (Yonezawa, 2012). Cesaretin tam olarak anlaşılma ve dolayısıyla tanımlanamama durumu günümüze kadar yansımıştır.

Bazı düşünürler, cesaret tanımlamalarında endişe ve korkuya pek yer vermemişlerdir. Thomas Aquinas cesareti “en yüce iyiliğe ulaşmasını tehdit eden her türlü şeyin üstesinden gelebilecek durumdaki zihin gücü” olarak görür (Tillich, 2019). Spinoza ise cesareti, yalnızca aklın emirleri doğrultusunda kendi varlığını koruma çabası ve arzusu şeklinde görür (Tillich, 2019).

Cesareti doğru anlamak ve tanımlamak, onu yanlış cesaret yaklaşımlarından ayırabilmek için önemlidir. Örneğin, savunma mekanizmalarının bile cesaretle karıştırıldığı görülmektedir. Savunma mekanizmalarında, kişinin içinden gelen tehlikeli ve güçlü bir dürtüyü bastırarak, içsel dengeyi sarsabilecek bir uyarana karşı, bireyin kendini bir anlamda doğru, mükemmel hissetme çabası söz konusudur. Cesaret ise bu şekilde bir doğruluk veya mükemmeliyet sağlamaz, ama bir eylemin belirsizlik ve mükemmel olmayan bir şekilde de yapılabilmesini sağlar. Bu kapsamda, cesaretle savunma mekanizmaları birbirinden ayrılır. Savunma mekanizması, endişe yaratan bir ortamda kendini gösterir. Savunma mekanizması ve cesaret iki şekilde ayrılabilir. Birincisi, savunma mekanizması; endişenin, korkunun algılanmasını gizleyebilir, örtebilir. Korkunun kaynağı inkar edilerek şaşırtılabilir veya içsel bir çatışma, başka bir kimseye projeksiyon edilebilir. Diğer yandan cesaretle, birey korkuyu, endişeyi bilinçli olarak algılar ve yüzleşir. İkincisi, savunma mekanizmaları otomatik işler, cesaretle ise bilinçli bir karar, eylem ve istek söz konusudur (Klausner, 1961).

Cesaret tanımlama araştırmalarına bakıldığında; cesareti tanımlamanın, bileşenlerinin anlaşılması ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Bu kapsamda, aşağıda cesaret konusunda yapılan ve cesaretin bileşenlerini vurgulayan bazı araştırmalara kısaca değinilmiştir.

Mert ve Aydemir (2019), Türk yazıtları, mezar taşları ve yazmalarda yönetsel cesaret ve kahramanlığın bileşenlerini; maharetli olmak, yüksek deha sahibi olmak, bilgili olmak, hakiki bir savaşı olmak, azimli olmak ve erdemli olmakla

ilişkilendirildiğini tespit etmişlerdir. Yapılan bu çalışmada, cesaretle neredeyse aynı kabul edilen kahramanlığın temel dayanağının “bilgelik” ve “akıl” olduğu belirtilmektedir.

Cesur davranış özelliklerini ortaya koyan Walton (1986), cesur davranışın; ahlaki bir niyetle tehlike, zorluk ve acı içeren bir durumda mukakeme edilerek yapılan ve kişisel cefa, çile içeren bir eylem olduğunu işaret etmiştir.

Cesaretin ampirik tanımındaki bileşenlerini ise, Evans ve White (1981) aşağıdaki gibi belirlemiştir;

- Cesur davranış gözlemleyen, atfeden kişinin korku seviyesi,
- Cesur davranış yapan, atfedilen kişinin korku seviyesi,
- Ortamın öne çıkan, dikkat çeken özellikleri, risk içermesi durumu.

Gould'un (2005) yaptığı araştırmada cesaret bileşenleri; korku, uygun davranış, yüksek bir amaç olarak belirtilmiştir. Franco, Blau ve Vezimbaro (2011) ise, cesaretle ilişkilendirebileceğimiz kahramanlığın kriterlerini sırasıyla; kahramanca davranışın istekle yapılması, fiziksel ve sosyal potansiyel bir zarardan dolayı risk, eylemin sonucunun kabul edilme istekliliği, başkalarının faydasına hareket etme, kişisel bir kazanç beklentisinin olmaması olarak belirlemiştir.

Klein ve Napier (2003) cesaret bileşenlerini, cesaretin faktörleri olarak adlandırarak bunları sırasıyla;

- Samimiyet; doğruyu söyleme ve işitmedeki açık sözlülük,
- Amaç; soylu ve gözü pek hedefler,
- Cefa; disiplini içermesi, sorumluluk ve özveri içermesi,
- Risk; güçlendirmek, güven, ilişkiye yatırım, istek; ilham, maneviyat, iyimserlik, umut şeklinde ortaya koymuştur.

Kilmanın, O'Hara ve Strauss (2005) cesur davranışın örgütsel özelliklerine yoğunlaşarak bunları aşağıdaki gibi tespit etmiştir:

- Kişinin özgür seçim ve davranışı,
- Çalışanın, bireyin önemli bir riski görmesi, tecrübe etmesi,
- Bireyin riski kabul edilebilir şekilde mantıklı değerlendirmesi,
- Bireyin faziletli veya değerli bir amacı izlemeye yönelik tasarlanmış davranışlar, eylemler göstermesi,
- Kişinin tehlikeye, korkuya rağmen bilinçli davranışlarına devam etmesi.

Detert (2018), yaşamımızda her gün cesaretle davranmamız gerektiğini belirterek, günlük cesaretin artırılması gerekliliğine işaret etmiştir. Yaklaşık 10 senesini geçirdiği iş yerlerinde, cesur davranışlar gösteren ama nispeten sessiz kalan kişiler üzerindeki gözlemlerinden hareketle, bu kişileri cesurca davranan veya cesaret yetkinliğine sahip kişiler olarak belirtmiştir. Bu kişileri; savaş baltalarını dikkatlice seçen, kişisel değerleri ışığında verilen fırsatlarda harekete geçen, doğru zamanlama yapan, geniş hedeflerle hareket eden, duyguları ve verdikleri mesajları dikkate alan kimseler olarak nitelendirmiştir. Araştırmacı, işyerindeki cesaretle, bu kişilerin cesaretleriyle iyi sonuçlar yakalayan, işlerinde yetkin kişiler olduklarını belirtmektedir. Bu kişilerin, başkalarının güvenini kazanmada da çok yetkin olduklarını, ilişkilere yatırım yaptıklarını, başkalarıyla empati kurmaya zaman ayırdıklarını, onların profesyonel gelişimine yardım ettiklerini gözlemiştir. Detert (2018), iş yerinde bir çalışanın sıradan işini yapmasında bile, cesaret ihtiyacını gözlemiştir. Ayrıca, cesaret yetkinliğine sahip bir çalışanın örnek alındığını ve cesur davranışın öğrenilebilir olduğunu vurgulamıştır.

Rate, Clarke, Lindsay ve Stenberg (2007), cesaretin ne olduğunun anlaşılmasına yönelik yaptıkları çalışmada, 109 erkek ve 56 kadından oluşan 175 katılımcıya, 5-10 dakika içinde ideal olarak cesur gördükleri bir kişinin davranışlarını listelemeleri istemiştir. Bu listelemede, katılımcıların; tutumlardan ziyade davranışlara odaklanmaları gerektiği belirtilerek, gözlemlenebilir eylemlere yer vermeleri sağlanmışlardır. Araştırmacılar, yaptıkları çalışma sonucunda; zor şartlarda dayanıklılık, zor şartların üstesinden gelmek, engeller karşısında direnmek, yüksek stresli ortamlarda odaklanabilir kalmak, tehlikeli durumlarda sakin kalmak, karar verirken korkularının etkisine izin vermemeyi ön plana çıkartmışlardır.

3. YÖNTEM

Araştırmada gömülü kuram yaklaşımından hareket edilmiştir. Benimsediği yaklaşım ile, araştırmacıya özgün ve esnek bir araştırma süreci sunan gömülü kuram yaklaşımında (Şener, 2019) amaç, bir olay ya da olguyu açıklamaya yönelik görüşme, gözlem, yazılı metin incelemesi vb. ile veri toplayarak, araştırılan olay ya da olguya ilişkin, açıklayıcı kuram geliştirmek veya geliştirilmesi yönünde literatüre katkı sağlamaktır (Kocabıyık, 2015). Nitekim, Arık ve Arık (2016) tarafından da vurgulandığı üzere, ülkemizde gömülü kuramın, kuram geliştirmeye yönelik ve veri toplama/analiz

etme süreci olarak iki türlü ele alındığını görülmektedir.

Yapılan bu çalışmada, veri toplama ve analizde gömülü kuram yaklaşımının kullanılması, cesaret olgusunun anlaşılabilmesi, tanımlanabilmesi ve keşfedilebilmesine ilişkindir. Çünkü, gömülü kuramda keşif, araştırmacının temel amacında, düşüncesinde yer alır. Araştırmacı, nitel veri toplama ve analizi aracılığıyla, temel bir sorunu, bir olguyu açıklayabilmeye odaklanır. Böylece, yeterince bilinmeyen veya anlaşılmatan bir olguyu, kavramı daha anlaşılır yapmaya odaklanır. Bu yönüyle gömülü kuram yaklaşımı, keşfedici nitel bir araştırmadır (Heath & Cowley, 2004). Gömülü kuramda, toplumsal süreç ve açıklamalar önemli hale gelmekte ve davranışların nedenlerini, araştırılan olguyu keşfeden, açıklayan kuramlar geliştirilmekte veya bu yönde literatüre katkı sağlanmaktadır (Kocabıyık, 2015).

Yapılan bu çalışmanın amacı; Türk kültüründe cesaretin ne olduğunu, bileşenlerini belirleyerek anlayabilmek ve keşfetmektir. Bu maksatla, katılımcılara cesaretin ne olduğunu tanımlamaları istenmiştir. Tanımlamalar soru sorulduktan hemen sonra istenmemiş, katılımcıların hemen cevap vermeyerek bir kaç dakika düşünceleri talep edilmiştir. Müteakiben cesaret tanımları katılımcılar veya araştırmacılar tarafından yazılarak alınmış ve yazdıkları/yazılan tanımlar bir kez daha katılımcılara okunarak teyit ettirilmiştir.

Katılımcılar Ankara, İstanbul ve Gaziantep ilinde konulu kamu ve özel toplam 12 farklı sektörde (güvenlik, gıda, eğitim, otomotiv, sağlık, inşaat, elektrik ve elektronik, enerji, bilişim, finans, ulaştırma, lojistik ve haberleşme) görev yapan mavi ve beyaz yakalı çalışanlardan oluşmaktadır. Katılımcıların 42,4'ü (45 kişi) kadın, % 57,6'sı ise (61 kişi) erkektir. Katılımcıları yaş aralıkları 21-50 arasında (ortalama yaş 33.5) ve çalışma yılı aralığı ise 1-29 arasında (ortalama 14 yıl) değişmektedir. Katılımcıların % 21,7'si (23 kişi) yönetici pozisyonunda görev yapmaktadır.

Araştırma kapsamında, toplam 106 katılımcıdan, yapılandırılmış görüşme tekniği ile veriler toplanmıştır. Verilerin toplanmasında katılımcıların tamamen gönüllü ve istekli olmalarına itina gösterilmiş ve tüm katılımcılar isteyerek araştırmaya dahil olmuşlardır. Araştırma örneklemini oluşturan katılımcıların, mümkün olduğunca farklı sektörlerdeki organizasyonlarda çalışan kişilerden belirlenmesini amaçlanarak (Heath & Cowley, 2004), verilerin toplanmasında çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Çeşitlilik amaçlanarak seçilen (amaçlı örneklem) farklı organizasyonlarda ise, kolayda örneklem yöntemi

ile katılımcılar araştırmaya dahil edilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmeler 5-10 dk. süre aralığında tek bir oturum şeklinde yapılmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler birbirinden bağımsız yapılarak birbirlerinden etkilenmemeleri sağlanmıştır.

Katılımcılar tarafından verilen cevaplar kapsamındaki söylemlerin incelenmesinde, içerik analizi kullanılmıştır. Bu kapsamda MAXQDA 2020 programı kullanılmıştır.

Katılımcılarla yapılan mülakat çözümlerinin analizinde, toplanan verilerde gömülü olan kategorileri keşfetmek amacıyla (Baş & Akturan, 2008), ilk olarak, söylemler küçük birimlere, kodlara ayrılmıştır. Araştırmanın bu aşamasında, hangi kodların araştırma için önemli olduğu bilinemeyeceğinden olası kodlar ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır (Charmaz, 2006). Bu kapsamda, katılımcıların söylemleri, iki değerlendirici tarafından, ilk aşamada birbirinden bağımsız şekilde, bireysel olarak belirlenen kodlara göre kodlanmıştır. Bu kodların adlandırılmasında, cesaret literatüründe geçen, cesareti ve bileşenlerini açıklayan kavramlar, kodlayıcılar tarafından önceden biliniyor olsa da, bu kavramlarla sınırlı kalınmamış, hatta katılımcıların kullandığı ifadeler mümkün olduğunca özgün kodlanmaya gayret edilmiştir.

İlk aşama sonunda, birinci değerlendirici tarafından 58, ikinci değerlendirici tarafından 49 farklı kod tespit edilmiştir. Müteakiben, iki değerlendirici bir araya gelerek bu kodlamaları, kendilerine göre ne ifade ettiğini karşılıklı istişare ederek tekrar incelemiş ve 55 ortak kod belirlemişlerdir. Bu aşamada, bahse konu kodlar, tekrar düzenleme, ekleme ve eksiltme yapılarak, kavramsal benzerlik ve farklılıklar üzerinde düşünülerek, araştırma için açıklayıcılığı olan kodlar (55 kod) elde edilmiştir (Strauss & Corbin, 1998). Daha sonra iki değerlendirici, tekrar, ayrı ayrı katılımcıların tüm söylemlerini 55 koda göre yeniden kodlamışlardır.

Müteakiben bu tema/kodlardaki tutarlılık kapsamında, diğer bir ifade ile değerlendirici tutarlılığını hesaplayabilmek amacıyla, Miles ve Huberman (1984) tarafından ortaya konulan, Görüş Birliği / (Görüş Ayrılığı + Görüş Birliği) X 100 formülü kullanılmıştır. Araştırmada değerlendirilen toplam 203 ifadeden 195'i görüş birliğinde, geriye kalan 8'i görüş ayrılığı kapsamındadır. Böylece, değerlendiriciler arasındaki güvenilirlik katsayısı (inter-rater reliability) % 96 olarak bulunmuştur. Bu güvenilirlik seviyesi, kabul edilebilir olduğundan (Miles & Huberman, 1984) araştırmanın güvenilirliğinin yerinde olduğu değerlendirilmektedir. Son olarak değerlendiriciler

arasındaki sekiz kodlama farklılığı karşılıklı anlaşma ile giderilmiştir.

İzlenen gömülü kuram yaklaşımı aşamaları çerçevesinde müteakiben, değerlendiriciler tarafından önceki aşamada belirlenen kodlar, birbirleri ile ilişkilendirilerek daha üst seviyede bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır (Strauss & Corbin, 1998). Bu kapsamda, değerlendiriciler belirlemiş oldukları 55 kodu, cesaretin bileşenlerini (kategorileri) tespit edebilmek amacıyla, guruplandırmışlar, diğer bir ifade ile kategorilere ayırmışlardır. Bu ayırmada da, yukarıda ilk aşamada anlatılan kod belirleme safhaları takip edilmiş olup, değerlendiriciler birbirinden ayrı çalışarak 12'şer ayrı kategori tespit etmişlerdir. Bunlardan dokuzu tamamen aynı başlık ve içeriğe (kod grubuna) sahiptir. Geriye kalan üç kodlama kategorisi ise karşılıklı anlaşma ile iki kategoriye düşürülmüş ve alt kod grupları tekrar istişare ile belirlenmiştir. Bu kategoriler cesaret tanımının veya diğer bir ifadeyle cesaretin bileşenleri olarak adlandırılmıştır.

4. BULGULAR

Cesaret bileşenleri (kategoriler) ve bu bileşenlere ait kodlamalar Tablo 1'de detaylı olarak gösterilmektedir. Ayrıca tabloda kodlara ait frekanslar görülmektedir. Buna göre cesaretin bileşenleri sıklık sırasına göre; risk, korku, güç, bilinç, gerekeni yapmak, karar verme, hedef, koşullar, ahlak, cömertlik ve seçim olarak belirlenmiştir.

Tablo 1'deki kodlar incelendiğinde, cesaret tanımlamalarında katılımcılar tarafından yapılan söylemlerdeki kodların kullanılmasına yönelik, en fazla tekrarın risk alma, korkusuzluk, kendine güven, karar verme ve doğru olanı yapma olarak belirdiği görülmektedir. Bu beş kodun diğerlerine göre daha ön plana çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla, cesur davranışta risk altında, korkunun kontrol edilerek, kendine güvenli bir şekilde, doğru olanı yapmak konusunda karar vermek temel belirleyiciler konumundadır.

Tablo 1: Kodlar ve Kod Kategorileri (Bileşenler)

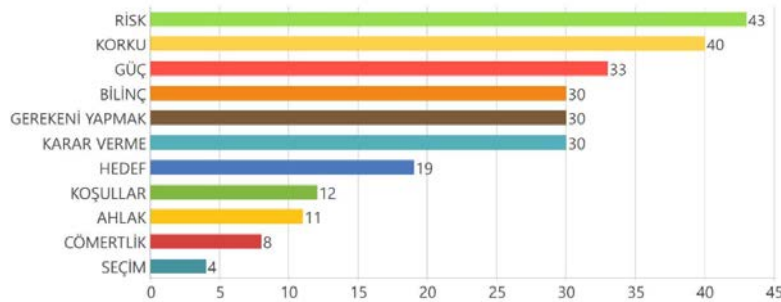
Bileşen	Kod	Frekans	%	Bileşen	Kod	Frekans	%
Risk	Hesaplı risk alma	10	3,85%	Bilinç	Akıl	3	1,15%
	Ölümüne risk alma	3	1,15%		Bilmek	1	0,38%
	Risk alma	18	6,92%		Mantık	7	2,69%
	Sonucun belirsizliği	5	1,92%		Muhakeme	2	0,77%
	Sonucun olumsuzluğu	2	0,77%		Duygu	6	2,31%
	Sonucun anlamı	3	1,15%		Güdü	3	1,15%
	Tehdit	1	0,38%		İrade	6	2,31%
	Tehlike	1	0,38%		Sorun çözüme	1	0,38%
Korku	Korku kontrolü	3	1,15%	Gerekeni yapmak	Sebebi	1	0,38%
	Korkusuzluk	16	6,15%		İçinden geleni yapmak	4	1,54%
	Korkuya rağmen	8	3,08%		Doğru zaman ve yer	5	1,92%
	Korkuyu yenmek	8	3,08%		Ölçülülük	2	0,77%
	Endişe yok	3	1,15%		Doğru olanı yapmak	11	4,23%
	Esaret	1	0,38%		Kısıtlamamak	3	1,15%
	Dert etmemek	1	0,38%		Sorumluluk	5	1,92%
Güç	Kendine Güven	16	6,15%	Karar verme	Karar vermek	20	7,69%
	Yetenek	1	0,38%		Kararlılık	10	3,85%
	Gücü kullanma	5	1,92%	Hedef	Amaç	8	3,08%
	Soğukkanlılık	6	2,31%		Sonuç	11	4,23%
	Motivasyon	1	0,38%	Koşullar	Baskı altında olmak	3	1,15%
	Başarı	1	0,38%		İmkansız	3	1,15%
	Farkındalık	1	0,38%		Zor koşullar	6	2,31%
	Mücadele	1	0,38%	Ahlak	Ahlak ve etik	2	0,77%
Güven	1	0,38%	İnanç		7	2,69%	
Cömertlik	Kaybetme	1	0,38%		Seçim	Manevi güç	2
	Zarar görme	3	1,15%	İnisiyatif		1	0,38%
	Kaybetmeyi göze almak	2	0,77%	Özgürce davranmak		3	1,15%
	Ödün vermemek	2	0,77%				

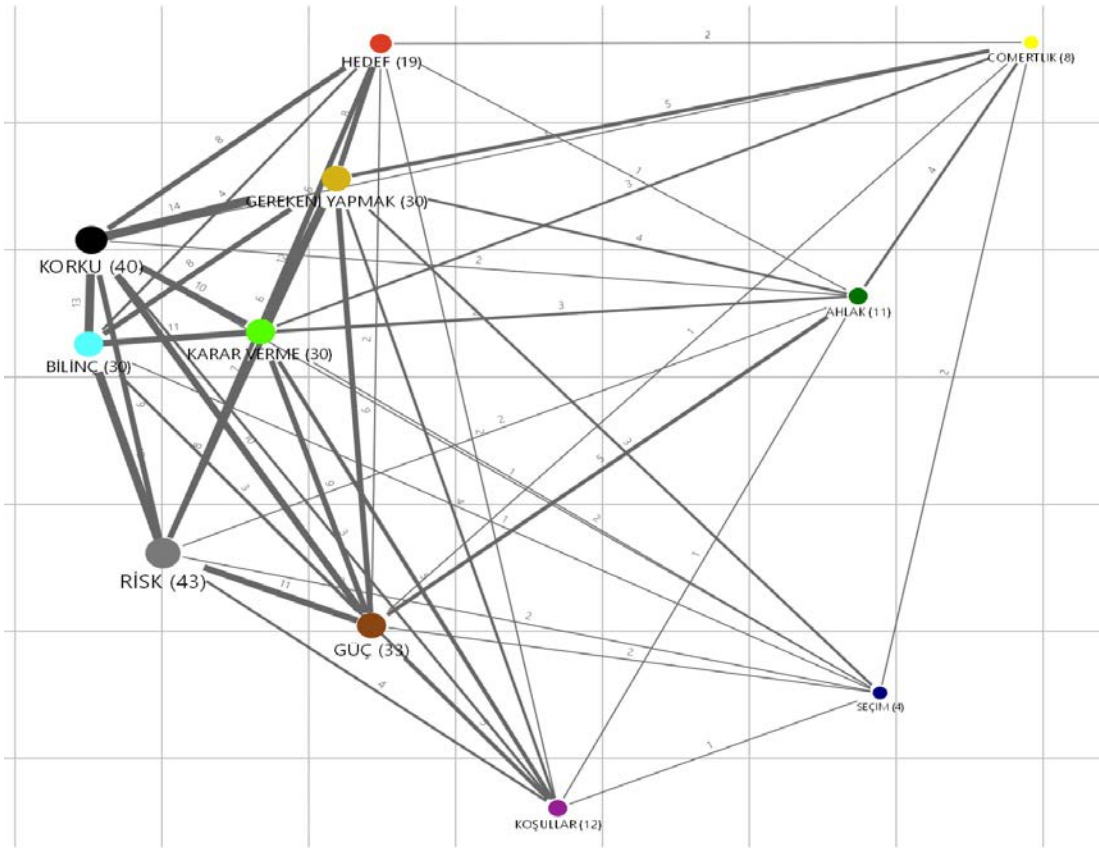
Şekil 1'de cesaret bileşenlerine ait frekanslar verilmiştir. Şekil 1'deki cesaret bileşenleri (kod kategorileri) genel olarak değerlendirildiğinde, Tablo 1'deki kod frekanslarına benzer şekilde, riskin ve korkunun ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Cesaretin var olabilmesi, riskli bir durum, tehdit içeren bir durum söz konusu olunca mümkündür ve bu durumda adeta korkunun kontrol altına alınması veya korkusuzluk en çok vurgulanmıştır. Müteakiben ise, güç gelmektedir. Bu kapsamda, cesaretin güç ile ilişkilendirilmesi de ön plana çıkartılmıştır.

Risk, korku ve güçten sonra, cesaret bileşenlerinden en çok vurgulanan 30'ar tekrarlı bilinç, gerekeni yapmak ve karar verme şeklinde ifade edilmiştir.

Bu üç bileşen ağırlık olarak cesaret tanımlanmasında ve anlayışında önemli bir yere sahiptir. Daha sonra, altıncı sırada gelen karar verme bileşeni, müteakiben, Şekil 1'de de görüldüğü gibi cesaret bileşenlerinden hedef, 19 frekans değeriyle yedinci sırada yer almaktadır. Hedef bileşenini, koşullar bilşeni takip etmektedir. En son sıralarda ise, cesaretin bileşenleri olarak sırasıyla ahlak, cömertlik ve seçim belirlenmiştir.

Şekil 1'de frekans olarak gösterilen cesaret bileşenlerinin, yüzdeler değeri ise sırasıyla; risk %16,5, korku %15,4, güç %12,7, bilinç %11,5, gerekeni yapmak %11,5, karar verme %11,5, hedef %7,3, koşullar % 4,6, ahlak %4,2, cömertlik %3,1, seçim %1,5 şeklindedir.

Şekil 1: Cesaret Tanımında Kullanılan Bileşenlerin (Kategorilerin) Frekansları

Şekil 2: Cesaret Tanımında Kullanılan Bileşenler Arasındaki İlişkiler

Şekil 2’de cesaret bileşenlerinin birbirleriyle olan ilişkisi gösterilmektedir. Şekil 3’de görüldüğü gibi, korku ve gerekeni yapmak katılımcılar tarafından cesaret tanımlamalarında 14 kez birlikte kullanılmıştır. Diğer bir ifade ile, 14 katılımcı cesareti tanımlarken korku ve gerekeni yapmayı birlikte ifade etmiştir. 13 katılımcı bilinç ve korkuyu tanımda birlikte kullanmıştır. Cesaret bileşenleri arasındaki bu ilişkiler, şekilde çizgilerin kalınlığıyla anlaşılabilir. Dikkat edilirse, bu çizgilerin kalınlığı genel olarak korku, bilinç, risk, karar verme, gerekeni yapma, güç ve hedef arasında daha yoğundur. Diğer bir ifadeyle, katılımcılar bu cesaret bileşenlerini birbirleri ile ilişkilendirerek daha çok kullanmışlardır.

Şekil 2’den de anlaşılacağı gibi, katılımcıların cesaret söylemlerinden elde edilen veriler, cesareti tanımlamamızdaki bileşenler olarak; korku altında bilinçli bir şekilde risk alarak karar vermeyi gerektirir.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Tarih boyunca felsefecilerin ilgisini çeken cesaret, özellikle son 20 yıldan bu yana, diğer sosyal

bilimcilerin ilgi alanı olmaya başlamıştır. Adeta eski bir erdemın yeniden keşfi olarak nitelendirilen (Tillich, 2019) cesaret çalışmalarının, giderek daha fazla önem kazanması, cesaretin özel, iş ve sosyal hayattaki önem ve önceliğinin idrakinin anlaşılmasıyla açıklanabilir.

Ancak, bu derece önem ve öncelik verilen bir erdem, davranış, duygu olmasına rağmen, cesaretin doğası hala tam olarak çözülememiş, cesaret tanımı ve bileşenlerinin belirlenmesi çabasına devam edilmektedir.

Yapılan bu çalışmada da, cesaretin ne olduğuna, nasıl tanımlanacağına dair keşfedici nitel bir araştırma yapılarak, toplumumuzdaki cesaret anlayışı, tanımlaması ve dolayısıyla cesaretin bileşenleri keşfedilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında cesaret, “tehdit ve risk içeren zor koşullarda, ahlaki bir amaca ulaşmak için, cömertçe gerekenin yapılması amacıyla, hissedilen korkunun kontrol altına alınarak, sahip olunan gücün (kaynakların), bilinçli ve karalı bir şekilde kullanılması” şeklinde tanımlanabilir.

Ancak böyle bir tanıma ulaşmadan ziyade, araştırma bulgularının asıl önemi, cesareti oluşturan bileşenlere, toplumumuzda atfedilen önem

derecesinin tespitidir. Çünkü, bir çok düşünür, kişi, araştırmacı veya farklı kültürlerde yapılan çalışmalarda (Rate vd., 2007; Walton, 1986; Evans & White, 1981; Klein & Napier, 2003; Kilmanın vd., 2005) cesaret tanımlamalarında da benzer, ortak bileşenlerin olduğu ortadadır. Önemli olan, cesaretin algılanma ve kararında ön plana çıkan hususların, bileşenlerin hangileri olduğunun tespiti ve bunun nedenlerinin ortaya konulmasıdır. Bu nedenle, yapılan bu çalışmanın, toplumumuzda cesaretin daha iyi anlaşılmasının sağlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, cesaretin bir değişken olarak kullanılarak, başka değişkenler üzerindeki etkisinin tespit edileceği ileriki araştırmalara da bir başlangıç olabileceği değerlendirilmektedir.

Araştırma kapsamında tespit edilen cesaret bileşenleri, yabancı literatürdeki bileşenlerle kıyaslandığında; risk (Rate vd., 2007; Walton, 1986; Evans & White, 1981; Klein & Napier, 2003; Kilmanın vd., 2005), korku (Evans & White, 1981; Gould, 2005), güç (Mert & Aydemir, 2019), bilinç (Walton, 1986), gerekeni yapmak (Gould, 2005), hedef (Walton, 1986; Gould, 2005; Klein & Napier, 2003; Kilmanın vd., 2005), koşullar (Rate vd., 2007; Walton, 1986; Evans & White, 1981), ahlak (Walton, 1986; Klein & Napier, 2003), cömertlik (Walton, 1986; Klein & Napier, 2003) ve seçim (Kilmanın vd., 2005) yabancı literatürde yapılan çalışmalarda bulgularla uyumludur.

Araştırma bulgularına göre; risk, korku ve güç bileşenlerini müteakip, cesaret bileşenleri olarak bilinç, gerekeni yapmak ve karar verme bileşenleri tespit edilmiştir. Bu üç bileşen, bilinçli olarak yapılan bir muhakeme sürecine işaret etmektedir. Bilinçli bir şekilde yapılan, gerekenin ne olduğuna dair bilinçli verilen bir kararı içerir. Dolayısıyla, cesur davranışta veya cesaretle gerekenin ne olduğu bilinmesi, bilinçli bir şekilde alınacak riskin farkında olunması, korkunun kontrol edilmeye çalışılması ve sahip olunan gücün de bilinçli bir şekilde kullanılmasını işaret etmektedir.

Araştırma kapsamında tespit edilen karar verme bileşenine göre, cesur davranışta birey, bilinçli bir şekilde hareket ederek, adeta bir hesap neticesinde karar vermelidir. Karar verme yetkinliği veya davranışı bu nedenle toplumumuzda cesaretle ilişkilendirilen önemli bir kavramdır. Kararlı olmak, karar verebilmek, bir cesur davranış bileşenidir.

Araştırma bulgularına göre, ulaşılmak istenen hedef veya amaç, bir cesaret bileşeni olarak belirlenmiştir. Burada, cesur davranışta amacın, hedefin, ulaşılmak noktanın doğru tespit edilmesi, ulaşılmak amacın farkında olunması, netleştirilmesi, cesur

davranışı anlayabilmekte önemli bir faktör olarak kabul edilmektedir.

Koşullar bilşeni, bir diğer cesaret bileşeni olarak tespit edilmiştir. Her ne kadar koşullar bileşeni risk ve korku bileşenleri altında yer alabilir ise de, değerlendiriciler tarafından ayrı bir bileşen olarak ortaya konmuştur. Çünkü, koşulların bazen çok normal, sıradan olmasında da cesur davranışlar gösterilebilir. Bu kapsamda, cesaretini sadece savaş alanlarında değil, günlük yaşamını sıradanlığında da gösterilebilir olması, katılımcılar tarafından ön plana çıkartılmıştır.

Araştırma bulguları, diğer cesaret bileşenleri olarak belirlenen ahlak, cömertlik ve seçim açısından değerlendirildiğinde ise; cesur davranışın, cömert bir davranış olduğu sonucuna varılmıştır. Bulgulara göre, cesaret, ahlaki davranış ile ilişkilendirilmiştir. Kısaca, cömertlik içeren ahlaklı bir seçim yapılması, cesaretin bileşenleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma kapsamında, cesaret bileşenlerinin birbirleriyle olan ilişkisi de belirlenmiştir (Şekil 2). Bu bağlamda, karar vermenin ve gerekeni yapmanın cesaret tanımının ağırlık merkezinde yer aldığı söylenebilir. Cesaret, gerekeni yapma konusunda kararlı olmak, karar verebilmektir. Ancak, normal sıradan kararlardan cesareti ayıran özellikler, cesaret tanımındaki diğer bileşenlerle birlikte açıklanırsa daha iyi anlaşılır. Cesaretle korku ve risk, önemli bir yer tutar. Ama, korku ve riskin arasında yer alan bilinç, hem korkunun kontrolünü, hem de riskin bilinçli bir şekilde hesaplanmasını ihtiva eder. Sonuçta, korku ve korku içeren riskli durumlarda, riskin göze alınması ve/veya korkunun kontrol edebilmesinde, bilinç seviyesi önemlidir. Bilinç, aynı zamanda karar verme, gerekeni yapma ile de yakından ilişkilidir. Sonuç olarak cesaret, bireyin tehdit ve risk içeren zor koşullar altında, hissettiği korkuyu kontrol altına alarak, bilinçli bir şekilde, sahip olduğu gücü, ahlaki bir amaca ulaşmak için kullanması yönünde karar verebilmesi ve cömertçe gerekeni yapmasıdır.

Araştırma bulguları genel olarak yabancı literatürle kıyaslandığında ise, karar verme bileşeninin ve güç bileşeninin yabancı yazında pek ön plana çıkmadığı görülmüştür. Bu kapsamda, cesaretin karar verme ve güç ile ilişkilendirilmesi toplumumuzda daha ön plana çıkartılmıştır. Toplumsal anlamda cesaretin daha iyi anlaşılması için, bundan sonra cesaret ile ilgili yapılacak çalışmalarda bu iki bileşenin özellikle dikkate alınmasında fayda vardır.

Cesaret tanımlama ve bileşenlerinin tespitini sadece dar anlamda bir yaklaşım olarak kabul etmeyip, daha geniş bir boyutta yaklaşmak ve uyarlamak

gerekir. Cesaret kişisel ve toplumsal bir ihtiyaçtır. Cesaret, insanoğlunun birlikte iş yapma etnik ve verimliliğinin adeta ön şartı durumundadır. Çünkü, güven ve adaletin olmadığı bir ortamda etkili ve verimli bir işbirliğinden, etkileşimden söz edilemez. Cesaretin bileşenleri incelendiğinde, cesur kimsenin güven ve adil davranacağı, yapılması gerekeni korkmadan, çömertçe yapacağı anlaşılabilir.

Bu kapsamda, cesaretin günümüzde iş hayatında da etkili bir değişken olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Cesaret kişinin psikolojik bir gücü, sermayesi olarak görülebilir (Lopez vd., 2003). Yapılan bir araştırma, çalışanların iş arkadaşlarının nezaketsizliğinin onların streslerini daha yüksek seviyelere çıkardığı ve çalışanların psikolojik sermayelerinin nezaketsizlik ve stres arasındaki bu bağlantıyı hafiflettiğini göstermektedir (Al-Zyoud & Mert, 2019). Dolayısıyla, cesaretin sadece direkt değil, dolaylı olarak da iş yaşamındaki stresi azaltması söz konusudur.

İş yaşamında çalışanların cesaretlendirilmesi esastır. Günümüzdeki yoğun rekabet ortamında, organizasyonların varlığını sürdürebilmeleri, çalışanların potansiyellerinden en iyi şekilde faydalanabilmeyi gerektirir. Bu nedenle, çalışanların potansiyellerini, yaptıkları işe yansıtılabilmeleri için, cesaretlendirilmelerine ihtiyaç vardır. Çalışanların ve özellikle de yöneticilerin, potansiyellerinin performanslarından daha yüksek olduğu (Mert, 2013), ancak, bu potansiyelin yeterince farkında olunmadığı (Mert, 2020) vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, potansiyelin performansa dönüştürülebilmesinde, çalışanların doğru bir şekilde cesaretlendirilmesine ihtiyaç olacaktır.

İş hayatı ve yönetim denince kuşkusuz ilk akla gelenlerden birisi adalettir. Cesaretin iş hayatındaki önem ve keşfine yönelik çalışmaların literatürde giderek artmasında, cesaretin adaletle olan yakın ilişkisi etkilidir. İş yaşamında, etik değerlerin ve öncelikle de adaletin cesaretle mümkün olabileceği görülmektedir. Ülkemizde yapılan bir araştırma sonucunda, astatlarına karşı adaletsiz bir şekilde ayrımcılık yapan yöneticilerin, ayrımcılık yapmaksızın, tüm çalışanlara eşit davranmaya gayret gösteren yöneticilere oranla daha başarılı oldukları ve lider olarak kabullerinin daha kolay gerçekleştiği gözlenmiştir (Mert, Keskin & Baş, 2011). Bu durum, cesaret eksikliğinin veya cesaretin doğru anlamlandırılmamasının bir sonucu olarak, korkaklığın iş hayatına yansması ile açıklanabilir. Cesaret, ahlaki bir erdemdir. Bahse konu çalışmada, yöneticilerin etik dışı davranmalarında, cesaret sahibi olmamalarının etkili olduğu düşünülebilir. Yöneticiler tarafından gösterilen liderlik yaklaşımı, çalışanların etik

davranışları üzerinde (Turunç, Çelik & Mert, 2013) bir anlamda domino etkisi yaratır. Dolayısıyla, bundan sonra cesaret konusunda çalışma yapacak araştırmacıların, cesaret ve adalet arasındaki ilişkiyi açıklığa kavuşturacak çalışmalar yapmasına ihtiyaç vardır.

Bundan sonra cesaret konusu ile ilgili çalışmalara daha fazla yer verilmesine ihtiyaç olduğu ve bu çalışmaların daha çok ehemmiyet kazanacağı düşünülmektedir. Özellikle, bu günlerde tüm insanlığı ilgilendiren, cesarete ihtiyaç duyduğumuz bir durumla karşı karşıyayız. Tüm dünyayı tehdit eden Covid-19 salgını insanlarda farklı derecelerde de olsa bir endişe, korku yaratmıştır. Bu korku ve endişenin, iş hayatına da yansması kaçınılmazdır. Dolayısıyla, cesaret, iş hayatında önemli bir yere sahip olan örgütsel davranış ve insan kaynakları konularında çalışma yapacak araştırmacıların dikkate alması gereken bir değişken olarak belirlemektedir. Çünkü, bahse konu salgın ve bu salgının iş hayatındaki etkisi, cesaretin ön plana çıkması gereken şartları oluşturmuştur. Salgınla yaşanan korkunun insanları, dolayısıyla da iş hayatı üzerindeki etkisi Terör Yönetim Kuramı ile açıklanabilir.

Terör Yönetim Kuramının dayandığı iki temel kabul; insanların da diğer tüm yaşayan varlıklar gibi kendini koruma dürtüsüne sahip olduğu ancak, insanların diğer yaşayan varlıklardan farklı olarak, varoluşlarının biteceğine ve bir gün öleceklerine dair, ölüm bilincine sahip olmalarıdır (Florian, Mikulincer & Hirschberger, 2002). Bu durumda bireyler, artan ölüm belirginliği ile baş edebilmek için farklı mekanizmalar geliştirir. Ayrıca, artan korku seviyesinden toplumlar, kültürel özelliklerine göre, değişik seviyelerde etkilenirler.

Yabancı literatürde yapılan araştırmalarda genel olarak Terör Yönetim Kuramında belirtilen ölüm farkındalığının, iş hayatında oldukça önemli olan, çalışanların etik değerleri ve yaratıcılıkları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir (Routledge, Arndt, Vess & Sheldon, 2008; Routledge & Juhl, 2012; Xu, Brucks & Guo, 2013). Ülkemizde yapılan benzer bir araştırmada ise (Mert & Turgut, 2018), yabancı literatürde yapılan araştırmaların çoğundan elde edilen bulguların aksine, ölüm farkındalık düzeyindeki artışın, katılımcıların yaratıcılık düzeyleri ve etik değerlerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilemediği bulunmuştur. Ayrıca, cesaretin Terör Yönetim Kuramının bir tamamlayıcısı olarak ele alındığı ve kuramın geliştirilmesine katkı sağladığı düşünüldüğünde (Mert, 2010), toplumumuzdaki cesaret anlayışının önemi ve anlaşılmasının gerekliliği daha iyi idrak edilebilecektir. Bu kapsamda, cesaret iş hayatında ve iş hayatına

yönelik çalışmalarda önem verilmesi ve araştırılması gereken bir konu olarak görülmelidir.

Cesaret tüm korkuların kontrol altına alınması veya yenilmesi olarak görülmesi de, özellikle ölüm korkusunun yenilmesini gerekli kılmaktadır. Nitekim fiziksel ve ahlaki cesaret açısından kişisel olarak da örnek olan Sokrates ölümden değil, görevini yapmaktan korkmuştur (Sanchez, 2018). Gerek bahsi geçen Covid-19 salgınının yarattığı korku ve endişe ile baş edebilmekte, gerekse bu salgında aktif görev alan sorumluların görevlerinin gereğini yapabilmelerinde sadece korkunun kontrol altına alınmasına değil, cesaretle gerekli adımların atılmasına gerek vardır.

Doğru bir cesarete, yaşamımızın her safhasında ihtiyaç duyacağımız ortadadır. İş yaşamı da yaşamımızın önemli bir parçası olarak, cesareten etkilenmekte, hatta bir nevi cesaretle şekillenmektedir (Koerner, 2014). Çünkü, cesaret doğru ve ahlaki karar vermenin vazgeçilmez bir parçasıdır. Ayrıca, cesaretin girişimcilikle olan ilişkisi dikkate alınır (Naughton & Cornwall, 2006), iş yaşamı üzerindeki etkisi daha iyi anlaşılabilir. Ancak, cesaretin iş yaşamına doğru uyarlanabilmesi, her şeyden önce cesaretin doğru anlaşılabilmesi ile mümkün olabilecektir. Yapılan bu çalışmanın, cesaretin doğru anlamlandırılmasına katkı sağlayarak, iş yaşamındaki yöneticilere ve bu konudaki ileriki araştırmalara faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Cesareti doğru anlamak ve değerlendirebilmek; çalışanlarının potansiyellerini performansa dönüştürme, yaptıkları işte yaratıcılıklarını kullanma ve iş yerindeki etik olmayan durumlarla mücadele etmelerinde, yöneticilere katkı sağlayabilecektir. Çünkü, bu hususların yerine getirilebilmesi, hem yöneticilerin cesur olmalarına, hem de çalışanların doğru bir şekilde cesaretlendirilebilmelerine bağlıdır. Başka bir ifadeyle, cesaretin yönetilmeye ihtiyacı vardır (Mert, 2007). Anlaşılmanın yönetilemeyeceği dikkate alınır, cesaretin doğru anlaşılması ve anlamlandırılmasının, yöneticilere bu konuda yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

ETİK BEYANATI

Destek Bilgisi: Bu çalışma, kamu, ticari veya kar amacı gütmeyen kuruluşlar gibi herhangi bir organizasyondan destek almamıştır.

Çıkar Çatışması: Sorumlu yazar çıkar çatışması olmadığını belirtir.

Etik Onay: İnsan katılımcıları içeren çalışmalarda gerçekleştirilen tüm prosedürler, kurumsal ve / veya ulusal araştırma komitesinin etik standartlarına ve 1964 Helsinki deklarasyonuna ve daha sonraki değişikliklerine veya karşılaştırılabilir etik standartlara uygundur.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Çalışmaya katılan tüm bireysel katılımcılardan bilgilendirilmiş onam formu alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Al-Zyoud, M. F. & Mert İ. S. (2019). Does employees' psychological capital buffer the negative effects of incivility? *Euromed Journal of Business*, 14(3), 239-250.
- Arık, F. & Arık, I. A. (2016). Grounded teori metodolojisi ve Türkiye'de grounded teori çalışmaları, *Akademik Bakış Dergisi*, 58, 285-309.
- Aydemir M. & Mert, İ. S. (2018). *A study on the investigation of the historical origins of courage in futuwwa and akhi institution*. In B. Yenihan, S. D. Basar & G. Cerev (Eds.), *A critical review of social sciences: Theory and practice* (pp. 543-537). London: Frontpage Publications Limited.
- Baş, T. & Akturan, U. (2008). *Nitel araştırma yöntemleri: NVIVO 7.0 ile nitel veri analizi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Brendtro, L. K., Brokenleg, M., & Van Bockern, S. (2005). The circle of courage and positive psychology. *Reclaiming Children & Youth: The Journal of Strength-based Interventions*, 14, 130-136.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory: A practical guide through qualitative analysis*. Wiltshire, GB: Sage.
- Cox, D., Rachman, S., Hallam, R. & O'Connor, K. (1983). An experimental analysis of fearfulness and courage. *British Journal of Psychology*, 74, 107-117.
- Detert J. (2018). Cultivating Everyday Courage. *Harvard Business Review*, November-December, 128-135.
- Evans, P. D. & White, D. G. (1981). Towards an empirical definition of courage. *Behavioral Research and Therapy*, 19, 419-424.
- Florian V., Mikulincer M. & Hirschberger G. (2002). The anxiety-buffering function of close relationship: evidence that relationship commitment act as a terror management mechanism, *Journal of Personality and Social Psychology*, 82, 527-542.
- Foster F. (1898). Some aspects of courage, *The North American Review*, 166(499), 678-685.
- Franco, Z. E., Blau, K. & Vezimbaro, P. G. (2011). Heroism: A conceptual analysis and differentiation between heroic action and altruism. *Review of General Psychology*, 15(2), 99-113.
- Gallagher, A. (2010). Moral distress and moral courage in everyday nursing practice. *Online Journal Issues Nursing*, 16(2), 1-8.
- Ginevra, M. C., Santilli, S. & Camussi, E. (2020). The Italian adaptation of courage measure. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 20, 457-475.
- Gould, N. H. (2005). Courage: Its nature and development. *Journal of Humanistic Counseling, Education and Development*, 33, 102-116.
- Heath, H. & Cowley, S. (2004). Developing a grounded theory approach: A comparison of Glaser and Strauss. *International Journal of Nursing Studies*, 41(2), 141-150.
- Howard, M. C. & Alipour, K. K. (2014). Does the courage measure really measure courage? A theoretical and empirical evaluation, *The Journal of Positive Psychology*, 9(5), 449-459.
- Jiang, X. (2012). Confucious's view of courage. *Journal of Chinese Philosophy*, 39(1), 44-59.
- Kidder, R. M. (2005). *Moral courage*. New York: HaperCollins.
- Kilmanın, R. H., O'Hara, L. A. & Strauss, J. P. (2005). Developing and validating a quantitative measure of organizational courage. *Journal Business of Phychology*, 25, 15-23.
- Klausner S. Z. (1961). The social psychology of courage. *Review of Religious Research*, 3(2), 63-72.
- Klein, M. & Napier, R. (2003). *The courage to act: 5 factors of courage to transform business*. Palo Alto, CA: Davies- Black Publishing.
- Kocabıyık, O. O. (2015). Olgubilim ve gömülü kuram: Bazı özellikler açısından karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 55-66.
- Koerner, M. M. (2014). Courage as identity work: Accounts of workplace courage. *Academy of Management Journal*, 57 (1), 63 - 93.
- Kramer, A. & Zinbarg, R. (2019). Recalling courage: An initial test of a brief writing intervention to activate a 'courageous mindset' and courageous behavior. *The Journal of Positive Psychology*, 14(4), 528-537.
- Kreeft, P. (2007). *Socrates meets descartes: The father of philosophy analyzes the father of modern philosophy's "Discourse on Method."* San Francisco: Ignatius Press.
- Lopez, S. J., O'Byrne, K. K. & Petersen, S. (2003). *Profiling courage*. In S. J. Lopez & C. R. Snyder (Eds.), *Positive Psychological Assessment: A Handbook of Models and Measures* (pp.185-198). Washington, DC: American Psychological Association.
- Maddi, S. R. (2006). Hardiness: The courage to grow from stresses. *Journal of Positive Psychology*, 1, 160-168.
- Mert, İ. S. (2007). *Cesaret yönetimi*. İstanbul: Hayat Yayınları.

- Mert, İ. S. (2010). Terör yönetimi kuramı ve cesaret: Kavramsal bir tartışma. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 6(12), 57-80.
- Mert, İ. S. (2013). The investigation of the relationship between performance and potential in appraisal of managers in public sector. *Amme İdaresi Dergisi*, 46(2), 1-24.
- Mert, İ. S. (2020). Performans geribildirimine üzerine keşfedici bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 38(1), 133-148
- Mert, İ. S. & Aydemir, M. (2019). Yönetimsel cesaretin tarihi kaynakları üzerine bir inceleme: Eski türk yazıtlarında cesaret. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6), 319-328.
- Mert, İ. S., Keskin, N. & Baş, T. (2011). Can injustice be a management strategy? An explanatory research in banking sector. *Amme İdaresi Dergisi*, 44(2), 99-129.
- Mert, İ. S. & Turgut H. (2018). Do we have the most appropriate human resource in a highly mortality salience world? Evidence from Turkey. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 6(8), 169-180.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1984). *Qualitative Data Analysis*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Naughton, M.J. & Cornwall, J.R. (2006). The virtue of courage in entrepreneurship: engaging the catholic social tradition and the life-cycle of the business. *Business Ethics Quarterly*, 16(1), 69-93.
- Pianalto, M. (2012). Moral courage and facing others, *International Journal of Philosophical Studies*, 20(2), 165-184.
- Pury, C. L. S. & Starkey, C. B. (2010). *Is courage an accolade or a process? A fundamental question for courage research*. In C. L. S. Pury & S. J. Lopez (Eds.), *The psychology of courage: Modern research on an ancient virtue* (p. 67-87). Washington, DC: American Psychological Association.
- Rachman, S. (1976). Courage, fearlessness and fear. *New Scientist*, 44, 271-273.
- Rachman, S. (1984). Fear and courage. *Behavior Therapy*, 15(1), 109-120.
- Rate, C. R., Clarke, J. A., Lindsay, D. R. & Stenberg, R. J. (2007). Implicit theories of courage. *The Journal of Positive Psychology*, 2(2), 80-98.
- Roochnik, D. (2015). Courage and shame: Aristotle's Nicomachean Ethics III. 6-9, *Ethics & Politics*, 17(2), 214-232.
- Rorty, A.O. (1986). The two faces of courage. *Philosophy*, 61(236), 151-171.
- Routledge, C., Arndt, J., Vess, M. & Sheldon, K. (2008). The life and death of creativity: The effects of self versus other-oriented behavior on creative expression after mortality salience. *Motivation and Emotion*, 32, 331-338.
- Routledge, C. & Juhl, J. (2012). The creative spark of death: The effects of mortality salience and personal need for structure on creativity. *Motivation and Emotion*, 36 (4), 478-482.
- Sanchez, H. I. (2018). *Courage and passion in the reading of the later foucault of the cynics*. *Comparative Literature and Culture*, 23.03.2019 <https://doi.org/10.7771/1481-4374.3355>
- Schmid, W. T. (1985). The socratic conception of courage. *History of Philosophy Quarterly*, 2(2), 113-129.
- Sekerka, L. E. & Bagozzi, R. P. (2007). Moral courage in the workplace: Moving to and from the desire and decision to act. *Business Ethics: A European Review*, 16, 132-149.
- Şener, E. (2019). Gömülü teori yaklaşımının yönetim araştırmalarında kullanımı. *Nitel Sosyal Bilimler*, 1(1), 22-47.
- Stark, A. (2002). Courage: A mystery or not? *The Antioch Review*, 60(2), 244-249.
- Strauss, A. & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative reserach: Grounded theory procedures and techniques*. Thousands Oaks, CA: Sage.
- Tillich, P. (2019). *Olmak cesareti*. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Turuç, Ö., Çelik M. & Mert İ. S. (2013). The impact of leadership styles on ethical behaviour. *Journal of Academic Research in Economics*, 5(1), 60-68.
- Walton, D. N. (1986). *Courage: A philosophical investigation*. Los Angeles: University of California Press.
- Watson, S. F. (2003). Courage and caring: Step up to your next level of nursing excellence. *Patient Care Management*, 19(4), 4-6.
- Woodard, C. R. & Pury C. L. S. (2007). The construct of courage categorization and management. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*, 59(2), 135-147.
- Xu, H., Brucks, M.L. & Guo, L. (2013). Creative consumption after mortality salience: Compared to what, for whom, what tasks? And a time horizon issue. *Journal of Research for Consumers*, 24, 1-5.
- Yonezawa, S. (2012). Socratic courage in Plato's Socratic dialogues. *British Journal for The History of Philosophy*, 20(4), 645-665.